

Oksana Voytyuk

Prawy Sektor oraz jego przyszłość w polityce wewnętrznej Ukrainy

SŁOWA KLUCZOWE:

Prawy Sektor, Donbas, wojna, nacjonalizm, Ukraiński Korpus Ochotniczy

Ukraina! Bóg! Swoboda!
hasło prawego sektora

Wprowadzenie

Wydarzenia, które rozegrały się na Ukrainie pod koniec 2013 roku, w znaczącym stopniu wpłynęły na zmianę wizerunku politycznego Ukrainy. Pokojowe manifestacje, które rozpoczęły się 21 listopada 2013 roku, były wywołane zmianą deklarowanego proeuropejskiego kursu polityki zagranicznej przez prezydenta Wiktora Janukowycza na prorosyjski. Początkowo protesty miały charakter pokojowy, gdyż ludność (w przeważającym stopniu studenci) liczyła na to, iż prezydent usłyszycie ich apele i wróci do poprzedniego politycznego kursu. Prezydent W. Janukowycz, z kolei, miał nieco odmienne zdanie i liczył na to, że manifestanci szybko się rozejdą – jednak bardzo się mylił¹. Z każdym dniem liczba protestujących rosła, do Kijowa zaczęła zjeżdżać się ludność z regionów, głównie z zachodniej i centralnej Ukrainy. Bez względu na zimną i mroźną

¹ *Majdan Niepodległości* – ukr. „*Майдан Незалежності*” – główny plac w stolicy Ukrainy – Kijowie, miejsce ważnych wydarzeń politycznych, imprez kulturalnych, uroczystości państwowych na Ukrainie.

pogodę ludzie nadal stali na największym kijowskim placu – Majdanie Niepodległości, tak powstał Euromajdan².

Ukraińskim władzom bardzo nie podobały się nastroje społeczne, w związku z czym została podjęta decyzja o pacyfikacji Euromajdanu. Do pierwszej i drugiej próby doszło 30 listopada i 11 grudnia 2013 roku. Jednak były one nieudane i ani nie przstraszyły, ani nie zniechęciły manifestujących, lecz tylko wzmocniły ich przekonanie, że władza, która używa siły wobec własnych obywateli, powinna odejść. Próby stłumienia Euromajdanu spowodowały odwrotną reakcję społeczeństwa. Zamiast rozjechać się i rozejść się, liczba protestujących tylko rosła, a wzrost siły Euromajdanu odzwierciedlał stopień niezadowolenia obywateli ukraińskich kierunkiem wybranej przez rząd polityki. Nie powstrzymały manifestantów także zbliżające się święta Bożego Narodzenia i Nowego Roku, ludzie kontynuowali protesty.

Sytuacja w stolicy Ukrainy drastycznie zaczęła się zmieniać po wydarzeniach z dnia 16 stycznia 2014 roku. Wtedy w sposób niekonstytucyjny, w Radzie Najwyższej Ukrainy doszło do przegłosowania i przyjęcia ponad 16 różnego rodzaju ustaw, które zabraniały organizowania pokojowych manifestacji i faktycznie wprowadzały w kraju dyktaturę. Tego dnia doszło do starć protestujących z oddziałami milicji „Berkut”³. Zdeteminowany naród ukraiński sięgnął po bardziej radykalne środki. Doszło do zamieszek w dzielnicy rządowej Kijowa – na ul. Hruszewskiego. Odpowiedzialność za rozpoczęcie zamieszek wzięła na siebie dotychczas

---

² Euromajdanem, po szczycie Partnerstwa Wschodniego w Wilnie od 21 listopada 2013 r., nazywają Plac Niepodległości w Kijowie. W tym dniu na Majdanie Niepodległości rozpoczęły się manifestacje studentów w związku z niepodpisaniem przez ówczesnego prezydenta W. Janukowycza Umowy Stowarzyszeniowej z Unią Europejską. Od tamtego czasu, manifestacje przeciwko prorosyjskiej polityki władzy również otrzymały nazwę Euromajdan. *O co tak naprawdę chodzi z tym Majdanem*, <http://libertarianin.org/o-co-tak-naprawde-chodzi-z-tym-majdanem/>, 30.12.2013.

³ Berkut – ukr. „*Беркут*” – wyspecjalizowana jednostka ukraińskiej milicji podlegająca Ministerstwu Spraw Wewnętrznych Ukrainy. Zastąpiła radzieckie służby OMON, po odzyskaniu przez Ukrainę niepodległości. Skupiała się głównie na walce z przestępczością zorganizowaną, zabezpieczaniem zgromadzeń i manifestacji. Nazwa jednostki pochodzi od ukraińskiej nazwy orła przedniego. Rozkazem MSW nr 144 z dnia 25 lutego 2014 roku o likwidacji oddziałów specjalnych milicji bezpieczeństwa publicznego, Berkut został zlikwidowany. Likwidacja jednostki „Berkut” była jedną z wymogów manifestujących na Euromajdanie, po tym, jak te oddziały spacyfikowały pokojowe manifestację 30 listopada i 11 grudnia 2013 roku. „*Беркут*” *ліквідовано*, <http://www.pravda.com.ua/news/2014/02/26/7016297/>, 26.02.2014.

nikomu nieznana organizacja Prawy Sektor⁴. W dniu 20 stycznia 2014 r. pojawiły się pierwsze ofiary śmiertelne. W tymże dniu rozpoczęła się Rewolucja Godności. Na drugi plan zeszły hasła integracji z Unią Europejską, a ich miejsce zajęły hasła „*Банды – зеть!*”⁵ oraz żądanie dymisji rządu i prezydenta.

Do kolejnej brutalnej pacyfikacji Euromajdanu doszło 18–20 lutego 2014 roku. Ten dzień w historii Ukrainy zapisał się jako „krwawy czwartek”. Wtedy to zginęło ponad 100 osób, setki zostały ranne. Zmarłych w zamieszkach na ul. Hruszewskiego i ul. Instytuckiej oraz rannych ludzi, którzy w tych dniach byli porywani ze szpitali i zabijani w okrutny, niehumanitarny sposób (byli duszeni, odcinano im kończyny), obwołano „*Небесна сотня*”⁶. Każda z ofiar została pochowana ze wszystkimi honorami, został odegrany hymn Ukrainy, a trumny przykryto flagą.

W związku z krwawymi wydarzeniami, do których doszło na Majdanie Niepodległości w Kijowie, w obawie o własne życie, pod koniec lutego 2014 r. ówczesny prezydent Ukrainy W. Janukowycz, pokonując bardzo skomplikowaną drogę przez Krym, uciekł do Rostowa nad Donem (Rosja). Władzę w Kijowie przejęły siły demokratyczne. Kilka dni po ucieczce W. Janukowycza, Rosja – korzystając z niestabilnej politycznej sytuacji na Ukrainie – dokonała aneksji Krymu, łamiąc przy tym zasady prawa międzynarodowego. Nieco później, w kwietniu 2014 roku, rozpoczęły się zamieszki na wschodzie Ukrainy, które spowodowały niegasnącą do dziś wojnę w Donbasie.

W niniejszym artykule postaram się przybliżyć działalność Prawego Sektora (organizacji, która powstała w czasie rewolucyjnych wydarzeń na Ukrainie pod koniec 2013 roku), jaka jest jego ideologia, cele, struktura, co ma wspólnego z Ogólnoukraińskim Zjednoczeniem „Swoboda” (dalej OZ „Swoboda”), jakim podlega podziałom.

⁴ Nazwa Prawy Sektor pojawiła się spontanicznie, w momencie kiedy z trybuny na Majdanie przedstawiciele Samoobrony Majdanu w oczekiwaniu na kolejny szturm oddziałów „Berkut” powiedzieli: „Pilnujcie prawego sektora”. Chodziło im o prawą stronę Placu Niepodległości. Słowa te po kilku dniach dały nazwę organizacji „Prawy Sektor”.

⁵ Pol. „Precz Bandzie!”.

⁶ „*Niebiańska sotnia*”. Sotnia to pododdział wojska rozpowszechniony przez kozaków. Nazwa wywodzi się od 100 żołnierzy. Sotnia była podstawową jednostką organizacyjną Ukraińskiej Powstańczej Armii w okresie walk partyzanckich (1942–1956). Była to również jednostka administracyjno-wojskowa za czasów Hetmanatu (1649–1764). Podczas Euromajdanu podział na sotnie stosowała Samoobrona Euromajdanu.

Ideologia Prawego Sektora

Ideologia Prawego Sektora wzoruje się na ideologii Ogólnoukraińskiej Organizacji „Tryzub” (Trójzab) im. Stepana Bandery, której liderem i założycielem jest Dmytro Jarosz. Dokument zatytułowany „Program realizacji idei narodowej w procesie formowania państwa” został przyjęty na Wielkim Zgromadzeniu Ogólnoukraińskiej organizacji „Tryzub” im. S. Bandery 20 sierpnia 2005 roku⁷. Dokument ten składa się ze wstępu i trzech części: 1) zasady ideowe i światopoglądowe; 2) zasady polityczne – ta część składa się z 21 podrozdziałów; 3) strategia i taktyka zorganizowanego nacjonalizmu. Głównym hasłem Prawego Sektora jest: „Bóg, Ukraina, Wolność!”. W pierwszym rozdziale jasno został opisany stosunek Organizacji do tzw. „nie Ukraińców”:

- braterski – do tych, którzy dołączyli do nich w walce o ukraińskie państwo narodowe;
- tolerancyjny – do tych, którzy mają pozytywne nastawienie do ich walki o prawo do bycia panami własnego losu na ich własnej ziemi: „Każdemu z nas tu wystarczy miejsca” (S. Bandera);
- wrogą – do tych, którzy sprzeciwiają się procesom ukraińskiego odrodzenia narodowego i tworzenia państwa ukraińskiego.

Za swoich wrogów Prawy Sektor uważa – imperializm, szowinizm, komunizm, demoliberalizm, kosmopolityzm, globalizm, pseudonacjonalizm.

Podrozdziały II części programu określają, jak powinna wyglądać polityka wewnętrzna, polityka bezpieczeństwa i obrony, polityka społeczna, ekonomiczna, rolnictwo, edukacja i nauka, kultura, polityka religijna i wyznaniowa, polityka młodzieżowa, wychowanie fizyczne i sport, opieka zdrowotna, polityka ochrony środowiska, polityka informacyjna, diaspora ukraińska, polityka zagraniczna, kwestia Tatarów Krymskich, polityka narodowa.

W tym miejscu warto zwrócić uwagę na kwestie polityki narodowej oraz religijnej i wyznaniowej nakreślone w dokumencie – „Програма реалізації української національної ідеї у процесі державотворення”⁸. Ukraina jest państwem wielonarodowym, które zamieszkuje ponad 130 narodowości i grup etnicznych⁹. Najbardziej licznymi grupami według Powszechnego Spisu Ludności od 2001 roku są: Ukraińcy – 77,8 % ludności, Rosjanie

⁷ Програма реалізації української національної ідеї у процесі державотворення, <http://banderivets ho ua /index.php?page=pages/main/zmist4>, 19.03.2014.

⁸ Програма реалізації української національної ідеї у процесі державотворення, <http://banderivets ho ua /index.php?page=pages/main/zmist4>, 19.03.2014.

⁹ Про кількість та склад населення України за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року, <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/>, 20.03.2014.

– 17,3%, Białorusini – 0,6%, Mołdawianie – 0,5%, Tatarzy Krymscy – 0,5%. Celem polityki narodowej organizacji jest ograniczenie symbiozy mniejszości narodowych i Ukraińców z zachowaniem ich odrębności kulturowej wraz z poszanowaniem idei ukraińskiego państwa narodowego. W punkcie 1. podrozdziału „Polityka narodowa” możemy przeczytać, iż *„państwowa polityka narodowa powinna opierać się na zasadach ukraińskiej idei narodowej i zrozumienia zasadniczej różnicy między prawami mniejszości narodowych i aroganckich roszczeń odwetowych byłych okupantów i kolonizatorów, którzy ukrywają się za interesami mniejszości narodowych”*¹⁰. W punkcie 6, tegoż podrozdziału zaznaczono, iż *„powinien zostać opracowany i legitymizowany z zapewnionym odpowiednim finansowym wsparciem państwowy program językowej i kulturowej ochrony mniejszości narodowych”*¹¹.

Większość ludności mieszkającej na Ukrainie jest wyznania chrześcijańskiego, jednak są i wyznawcy innych religii, wśród których znajdują się Tatarzy Krymscy, którzy są wyznawcami islamu, czy Żydzi – judaizmu. W punkcie 11. podrozdziału „Polityka religijna i wyznaniowa” odznaczono, iż na Ukrainie każdy ma prawo do wolności wyznania, jednak w kraju powinna być zakazana działalność fanatycznych, antychrześcijańskich, antyukraińskich fundamentalistycznych sekt i grup religijnych.

Szczególną uwagę poświęca się duchowemu odrodzeniu i zapewnieniu kompletności życia religijnego narodu Krymskotatarskiego. Ocalone zabytki powinny zostać zwrócone Tatarom Krymskim. Państwo powinno finansować odbudowę i renowację istniejących i budowę nowych budynków sakralnych i obiektów pomocniczych. Ze względu na trudności finansowe repatriantów oraz uświadomienie tego, iż pielgrzymki dla muzułmanów mają bardzo ważne znaczenie w ich życiu religijnym, budżet Krymu powinien zapewnić środki na pokrycie co najmniej 50 % kosztów podróży pielgrzymów.

W podrozdziale 21. zatytułowanym „Tatarzy Krymscy”¹², podkreślono, że „Tatarzy Krymscy poza Ukrainą nie mają własnej metropolii

¹⁰ *Програма реалізації української національної ідеї у процесі державотворення*, <http://banderivets.ho.ua/index.php?page=pages/main/zmist4>, 19.03.2014.

¹¹ Tamże.

¹² Uwaga na rozdział dotyczący Tatarów Krymskich została zwrócona celowo, aby pokazać stosunek Prawego Sektora do tego narodu. Przy czym należy zwrócić uwagę, że pomiędzy Prawym Sektorem a Krymskotatarskim Ruchem Narodowym doszło do współpracy we wrześniu 2015 roku, kiedy to z inicjatywy Medżlisu Narodu Krymskotatarskiego rozpoczęto towarowo-transportową, a później energetyczną blokadę Krymu. Celem blokady było uwolnienie więźniów politycznych, oraz pokazanie, jak mocno półwysep zależy od ukraińskiej gospodarki. Współpraca Prawego Sektora i Tatarów Krymskich

narodowej. Ukraińska ziemia jest ich jedyną ojczyzną, z której zostali deportowani przez reżim komunistyczny i dlatego mają prawo do powrotu do ojczyzny. Na Ukrainie, Tatarzy Krymscy nie są mniejszością narodową, a ludnością rdzenną w części ukraińskiego terytorium, gdzie stały się narodem¹³.

Czym jest Prawy Sektor? – powstanie organizacji i jej struktura

Prawy Sektor powstał pod koniec 2013 roku, jako ruch społeczny. Miejscem powstania ruchu był kijowski Majdan Niepodległości. Prawy Sektor połączył aktywistów ukraińskich organizacji radykalnych, głównie nacjonalistycznych i skrajnie prawicowych. Do Prawego Sektora weszło kilka organizacji o charakterze nacjonalistycznym – „Tryzub” im. S. Bandery, Patriota Ukrainy, UNA-UNSO, Biały Młot (do 6 marca 2014 r.)¹⁴ oraz kibice drużyn piłki nożnej Dynamo (Kijów) oraz Karpaty (Lwów)¹⁵. Liczba członków organizacji stale wzrasta. Obecnie brakuje dokładnych danych statystycznych, ilu jest członków Prawego Sektora i ile osób popiera tą organizację. Tuż po wybuchu walk na ul. Hruszewskiego w Kijowie w sieci społecznościowej Vkontakte liczba zwolenników organizacji wynosiła 35 000 osób, a według stanu na 12 marca 2014 roku wynosiła ona 410 888 osób¹⁶, na Facebooku – odpowiednio 7,5 tysięcy

---

zakończyła się wycofaniem nacjonalistów z blokady, po tym, jak Tatarzy Krymscy pod naciskiem władz ukraińskich i wspólnoty międzynarodowej zgodzili się na wznowienie dostaw energii elektrycznej na Krym po dwutygodniowej przerwie.

¹³ Програма реалізації української національної ідеї у процесі державотворення, <http://banderivets.ho.ua/index.php?page=pages/main/zmist4>, 19.03.2014.

¹⁴ Organizacja „Biały Młot” została wykluczona z ruchu społecznego przez Prawy Sektor w związku z działaniami, które zniesławiały Prawy Sektor oraz przez brak dyscypliny. *Офіційна заява «Правого сектору»*, <http://pravyysektor.info/news/ofitsijna-zayava-pravo-ho-sektoru/>, 6.03.2014.

¹⁵ Dziś ze wszystkich prawicowych organizacji Ukrainy skuteczne są tylko dwie – Tryzub im. S. Bandery oraz Patriota Ukrainy. Biały Młot, jest to niewielka kijowska prawicowa organizacja, która nie ma dużego znaczenia. Słynna niegdyś UNA-UNSO po kilku podziałach nie jest obecnie strukturą silną i zwartą. Pod jej szyldem działa na Ukrainie, co najmniej pięć małych grup. *Корреспондент: Загроза праворуч. Радикальні організації активізували діяльність під час Євромайдану*, <http://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/3298283-korrespondent-zahroza-pravoruch-radykalni-orhanizatsii-aktyvizuvaly-dialnist-pid-chas-eyvromaidanu>, 28.01.2014.

¹⁶ Vkontakte, *Офіційна сторона Правого Сektora*, <https://vk.com/public62043361>, 12.03.2014.

oraz 29 121 osób¹⁷. Większość zwolenników Prawego Sektora są to ludzie, którzy wcześniej nie byli związani z żadną siłą polityczną¹⁸. Ogólnie rzecz biorąc, członkiem Prawego Sektora może stać się każdy, kto podziela poglądy organizacji, niezależnie od narodowości. Nie wszystkie organizacje, które należą do Prawego Sektora są nacjonalistyczne, mimo to prezentują narodową i patriotyczną orientację.

W dniu 22 marca 2014 r. Prawy Sektor został zarejestrowany jako partia polityczna. Prawy Sektor pojawił się w miejscu partii UNA-UNSO¹⁹. Liderem partii politycznej Prawy Sektor został Dmytro Jarosz. Stosunek Prawego Sektora do europejskiej integracji Ukrainy jest neutralny, szczególnie kwestia eurointegracji odgrywa drugorzędną rolę. Głównym celem Prawego Sektora było obalenie reżimu wewnętrznej okupacji (reżim Janukowycza) oraz przeprowadzenie rewolucji narodowej, by zbudować państwo narodowe. Prawy Sektor jednocześnie informuje, iż nie ma nic przeciwko jakimkolwiek stosunkom handlowo-ekonomicznym z UE, jednak sprzeciwia się przystąpieniu Ukrainy do UE, ponieważ UE jest strukturą ponadnarodową, a to oznacza, iż rola narodów w tej strukturze jest zminimalizowana²⁰. Zwolennicy Prawego Sektora porównują UE do Związku Radzieckiego, w ramach którego próbowano utworzyć jeden naród „radziecki”, przy czym koncepcja odmienności narodowej była absolutnie nie uwzględniona. Prawy Sektor popiera jednoczenie narody europejskie na równych zasadach, co oznacza, że każde państwo europejskie powinno mieć równe prawa i taki sam głos w podjęciu decyzji. Członkowie Prawego Sektora uważają, że waga, pozycja i głos poszczególnych państw-członkowskich Unii Europejskiej różnią się, stąd i krytyczny stosunek do tej organizacji²¹.

W stosunkowo krótkim czasie Prawemu Sektorowi udało się stworzyć własne oddziały prawie na całej Ukrainie, z wyjątkiem Krymu²². Fenomen

¹⁷ Facebook, *Otwarta grupa Prawego Sektora*, <https://www.facebook.com/groups/223479324489867>, 12.03.2014.

¹⁸ *Хто ж вони такі „Правий сектор”? Знайомимось*, <http://slovovolyni.com/ukr/ukraine/16268/>, 21.01.2014.

¹⁹ „Правий сектор” офіційно йде в політику, <http://fakty.ictv.ua/ua/index/read-news/id/1508981>, 22.03.2014.

²⁰ *Правий сектор: Ми йшли не за євроінтеграцію, а за те, щоб звершити національну революцію*, <http://www.varianty.net/16430-pravyi-sektor-my-yshly-ne-za-yevrointehratsiiu-a-za-te-shchob-zvershyty-natsionalnu-revoliutsiiu>, 13.12.2013.

²¹ *Правий сектор: Ми йшли не за євроінтеграцію, а за те, щоб звершити національну революцію*, <http://www.varianty.net/16430-pravyi-sektor-my-yshly-ne-za-yevrointehratsiiu-a-za-te-shchob-zvershyty-natsionalnu-revoliutsiiu>, 13.12.2013.

²² *Організація. Особи уповноважені діяти у відповідних областях від імені “Правого сектору”*, <http://pravyysektor.info/organization/>, 12.03.2014.

ten wyjaśnia się między innymi tym, że społeczeństwo było zmęczone pasywnością władzy centralnej, szczególnie w czasie nasilających się walk na Wschodzie Ukrainy. Prawy Sektor przeniósł swoją siedzibę do Dniepropietrowska, żeby formować specjalne oddziały dla walki z separatystami na wschodzie.

Prawy Sektor w społeczeństwie jest odbierany różnorodnie, część uważa jego członków za patriotów, a część, szczególnie na wschodzie i na południu, za bandytów. Ważne również jest to, że ludność na wschodzie nie rozróżnia OZ „Swobody” i Prawego Sektora, i tych i innych nazywają banderowcami.

Prawy Sektor jako ruch narodowo-wyzwoleńczy posiada rozbudowaną strukturę. Jest to wojskowo-polityczna siła, celem której jest uwolnienie Ukrainy od zewnętrznej „kremłowskiej” i wewnętrznej – klanowo-oligarchicznej – okupacji. Narodowo-wyzwoleńczy ruch Prawy Sektor dzisiaj dzieli się na dwa skrzydła: wojskowe i polityczne. Skrzydło wojskowe jest reprezentowane przez Ukraiński Korpus Ochotniczy (DUK Prawy Sektor), polityczne skrzydło reprezentuje partia Prawy Sektor. Zarówno wojskowe, jak i polityczne skrzydło posiadają własne pododdziały. Wojskowe skrzydło składa się z batalionów i specjalnych pododdziałów, z kolei polityczne skrzydło, z regionalnych ośrodków²³. Ukraiński Korpus Ochotniczy Prawy Sektor posiada 20 batalionów, ogólna liczba członków wynosi około 200 tysięcy osób, z czego około 700 znajduje się w strefie operacji antyterrorystycznych²⁴. Na szczególną uwagę zasługuje powołany w ramach wojskowego skrzydła medyczny batalion „Hospitalerzy”. Batalion ten nie tylko ratuje życia na froncie i opiekuje się rannymi w szpitalach, ale również jego członkowie uczą żołnierzy udzielania pierwszej pomocy i samopomocy bezpośrednio na pozycjach, a w rejonach przyfrontowych szkolą młodzież i studentów, jak udzielać pomoc rannym. Dbają także o zabezpieczenie w podstawowe leki batalionów znajdujących się na linii rozgraniczenia²⁵.

---

²³ Що таке „Правий Сектор”?, <http://pravyysektor.info/about.html>, 8.02.2016.

²⁴ Батальйони Добровольчого Українського Корпусу „Правий сектор”, <http://sectorpravdy.com/ua/entsyklopediia-viiny/infohrafika/706-bataliony-dobovolchoho-ukrainskohokorpusu-pravyi-sektor>, 19.07.2015.

²⁵ Допомогти „Госпітальєрам” ДУК, <http://sectorpravdy.com/ua/dopomoha-duk/418-dopomohty-hospitalieram-duk>, 14.05.2015.

Polityczna rywalizacja z OZ „Swoboda”

Po tym, jak organizacja Prawy Sektor została zarejestrowana jako partia polityczna, stała się ona głównym politycznym rywalem OZ „Swobody”. Lider Prawego Sektora zgłosił swoją kandydaturę na stanowisko prezydenta. Jednak jego notowania w stosunku do innych kandydatów na stanowisko prezydenta Ukrainy były najniższe²⁶. Wybory prezydenckie odbyły się 25 maja 2014 r. i zwyciężył w nich Petro Poroszenko. Jak pokazały wyniki tej elekcji, przedstawiciele ruchów skrajnie nacjonalistycznych i prawicowych, którzy brali udział w kampanii prezydenckiej, nie znaleźli wsparcia w ukraińskim społeczeństwie. To oznacza, że bez względu na toczącą się wojnę w Donbasie, aneksję Krymu, pogarszającą się sytuację społeczno-ekonomiczną obywateli, społeczeństwo nie radykalizuje się i wpływ takich partii jak OZ „Swoboda” i Prawy Sektor jest nieduży. W wyborach prezydenckich O. Tiahnybok uzyskał 1,16% głosów wyborców, a D. Jarosz – 0,70%²⁷. Takie wyniki są potwierdzeniem tego, że w społeczeństwie ukraińskim skrajny nacjonalizm nie ma poparcia.

Wraz z wyborami prezydenta Ukrainy odbywały się wybory prezydentów poszczególnych miast, w tym Kijowa. Dla Prawego Sektora była to szansa na to, aby po raz pierwszy oficjalnie stworzyć własne grupy deputowanych w poszczególnych regionach. Poza tym, niepowodzenie w wyborach prezydenckich lidera Prawego Sektora zostało potraktowane jako forma kampanii przed wyborami parlamentarnymi. Ostatecznie, partia Prawy Sektor nie dostała się do Rady Najwyższej, podobnie jak OZ „Swoboda”, która była głównym konkurentem Prawego Sektora w wyborach do Rady Najwyższej Ukrainy. Obawy, że ze względu na zbyt zacięłą rywalizację o potencjalnego wyborcę, żadna z partii może nie dostać się do parlamentu, potwierdziły się. Atutem OZ „Swoboda” w wyborach parlamentarnych było posiadanie scentralizowanej partyjnej struktury, czego nie było u Prawego Sektora. Atutem Prawego Sektora był bezpośredni udział jego oddziałów w walkach w Donbasie²⁸. Poza tym, były opinie, że Prawy Sektor to zjawisko tymczasowe, a gdyby nie doszło do

²⁶ Тимошенко опустилась на третье місце у рейтингу кандидатів в президенти – опитування, <http://tsn.ua/vybory-2014/timoshenko-opustilas-na-tretye-misce-u-reytingu-kandidativ-v-prezidentu-opituvannya-348968.html>, 11.05.2014.

²⁷ Там же.

²⁸ В. Червоненко, Яке політичне майбутнє чекає на „Правий сектор”, http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2014/03/140326_right_sector_political_future_vc.shtml, 26.03.2014.

wojny na Donbasie, to organizacja mogłaby przestała istnieć²⁹. Jednak sytuacja na wschodzie tylko wzmocniła partię oraz przyciągnęła nowych członków. Członkowie Prawego Sektora wyróżnili się szczególnie podczas obrony lotniska pod Donieckiem, tu rola i znaczenie DUK Prawy Sektor są niezaprzeczalne³⁰. Potwierdza to w swoim raporcie dla Fundacji Otwarty Dialog Agnieszka Góralska, która pisze: „...bataliony „PS” wstąpiły się w ATO jako niezwykle waleczne, uczciwe i zdyscyplinowane. Są w tych miejscach, gdzie trwają największe walki. Razem z 93 Brygadą i 3 Pułkiem ukraińskiego specnazu zapracowali sobie na miano „cyborgów” podczas wielu miesięcy obrony donieckiego lotniska, ze względu na heroiczną obronę obiektu przed zmasowanymi atakami większych liczebnie sił prorosyjskich. Walczący razem z nimi żołnierze wypowiadają się o „PS” z najwyższym szacunkiem. Zyskał on sobie tylko dobrą sławę”³¹.

Jeśli chodzi o poglądy Prawego Sektora i OZ „Swobody”, są one zbieżne przede wszystkim w kwestiach ideologicznych. Są to:

- idea narodowa;
- zakaz działalności i istnienia Partii Regionów i Komunistycznej Partii Ukrainy;
- lustracja na wszystkich szczeblach władzy;
- ograniczenie wpływów oligarchów na politykę oraz oddzielenie biznesu (szczególnie dużego) od polityki³².

W wypowiedziach przedstawicieli OZ „Swoboda” pojawia się sporo rasistowskich haseł. Retoryka rasistowska została nieco wyciszona przed wyborami parlamentarnymi 2012 r. Natomiast Prawy Sektor, w przeciwieństwie do OZ „Swoboda”, cały czas wypowiada się przeciwko rasizmowi i ksenofobii³³. Na Euromajdanie OZ „Swoboda” i Prawy Sektor stały obok siebie, ale nie razem³⁴.

²⁹ P. Гончаренко, *Експерт: „Правый сектор” распадется*, <http://www.dw.de/a-17537119>, 2.04.2014.

³⁰ P. Andrusieczko, *Prawy Sektor bez Jarosza*, <http://wyborcza.pl/1,75477,19178525,prawy-sektor-bez-jarosza.html>, 12.11.2015.

³¹ A. Goralska, *Raport: Bataliony ochotnicze. Geneza, działanie, kontrowersje*, <http://odfoundation.eu/a/6441,raport-bataliony-ochotnicze-geneza-dzialanie-kontrowersje>, 14.05.2015.

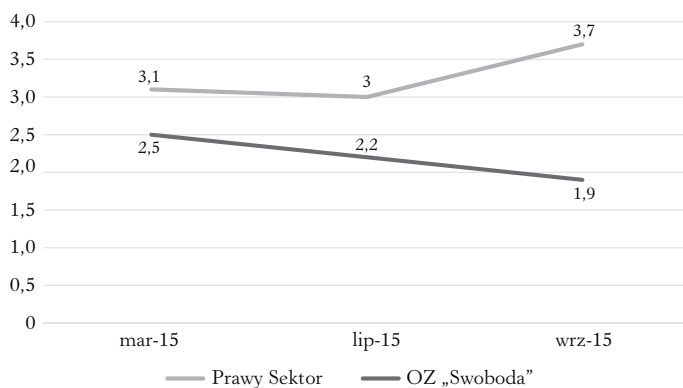
³² *Лідер „Правого сектору” Дмитро Ярош. Бачення „Правим сектором” поточної ситуації в країні і перспектив нашої боротьби*, <http://banderivets.org.ua/bachennya-pravym-sektorom-potochnoyi-sytuatsiyi-v-krayini-i-perspektyv-nashoyi-borotby.html>, 9.02.2014.

³³ М. Найем, О. Коваленко, *Лідер Правого сектору Дмитро Ярош: Коли 80% країни не підтримує владу, громадянської війни бути не може*, <http://www.pravda.com.ua/articles/2014/02/4/7012683/>, 4.02.2014

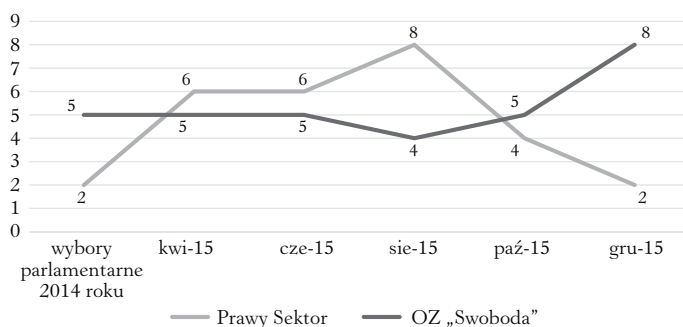
³⁴ А. Шеховцев, *Українські країні праві і Євромайдан*, <http://postup.brama.com/dinamic/usual.php?what=77357>, 13.05.2014.

Jak wskazują ostatnie badania socjologiczne, poparcie dla obydwu partii w społeczeństwie nie jest duże: od 2% do 8% maksymalnie. Prawy Sektor, który zdobył znacznie mniej głosów w wyborach parlamentarnych niż OZ „Swoboda”, według stanu na 2015 rok wzmacniał swoje pozycję (rys. 1, 2) aż do września 2015 roku, natomiast ranking OZ „Swobody” spadał. Jednak, jak wskazują dane z wykresu 2, pod koniec 2015 roku to jednak OZ Swoboda poprawiła swój ranking, natomiast poparcie dla Prawego Sektora spadło.

Rysunki 1, 2. Społeczne poparcie dla OZ „Swobody” Prawego Sektora

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Динаміка рейтингів партій на виборах до Верховної Ради України, березень-вересень 2015 року*, (% серед усіх респондентів), <http://www.kiis.com.ua/?lang=rus&cat=reports&id=571&page=1&t=2>, 8.02.2016.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Електоральні симпатії населення*, http://rating-group.ua/research/ukraine/elektoralnye_simpatii_naseleniya.html – 21.12.2015.

Dane socjologiczne przedstawione przez Kijowski Instytut Badań Społecznych i przez grupę socjologiczną Ranking uzupełniają się. Zgodnie z obliczeniami Instytutu Badań Społecznych, gdyby wybory do Rady Najwyższej mieli się odbyć pod koniec września 2015 roku, to na Prawy

Sektor oddałoby głos 3,8% respondentów, a na OZ „Swoboda” – 1,9%. Ważne jest to, że 25,3% pytanych było niezdecydowanych, a 14,2% w ogóle by nie poszło głosować³⁵. Jeśli założyć, że osoby niezdecydowane nie wezmą udziału w wyborach, to udział w głosowaniu wzięłoby 58% wyborców i wtedy głosy zostałyby podzielone następująco: 6,4% oddałoby na Prawy Sektor, 3,2% na OZ „Swobodę”³⁶. Obniżenie rankingu OZ „Swobody” można wyjaśnić udziałem przedstawicieli tej partii w krwawych zamieszkach 31 sierpnia 2015 roku pod Radą Najwyższą Ukrainy, gdzie doszło do wybuchu granatu i ofiar śmiertelnych. Kilku członków partii zostało aresztowanych³⁷.

Jak wskazują dane tabeli pierwszej, według stanu na wrzesień 2015 roku, poparcie dla obydwu partii w różnych regionach Ukrainy różni się. Stosunkowo większe poparcie miał Prawy Sektor, przy czym we wszystkich regionach Ukrainy na nieco mniej głosów mogło liczyć OZ „Swoboda”. Obydwie partie posiadają najwięcej zwolenników na zachodniej Ukrainie, gdzie dominuje ludność ukraiñojęzyczna. Prawy Sektor ma stosunkowo większe poparcie na wschodzie. Można to wyjaśnić jego udziałem w działaniach wojennych. Warto także pamiętać, że członkowie obydwu partii bardzo często zachowują się kompromitująco, co nie wzbudza w ukraińskim społeczeństwie akceptacji takich działań, a wręcz odwrotnie, szeregi obu partii porzucają ich członkowie.

Tabela 1. Regionalne poparcie dla OZ „Swobody” i Prawego Sektora

	Ukraina ogółem	Zachód	Centrum	Południe	Wschód	Donbas
OZ „Swoboda”	1.9	3.7	1.9	1.3	0.5	0.0
Prawy Sektor	3.8	5.9	3.0	1.7	4.3	0.8

Źródło: Социально-политическая ситуация в Украине: сентябрь 2015, <http://www.kiis.com.ua/?lang=rus&cat=reports&id=548&page=1&t=1>, 8.02.2015.

³⁵ Podział głosów na inne partie wyglądałby następująco: 11,6% Blok Petra Poroszenki, 11% OZ „Batkiwszczyna” J. Tymoszenko, 7,5% – Samopomoc, 6,4% – Blok opozycyjny (była Partia Regionów), 4,3% – Radykalna partia O. Liaszko, 2,3% – Pozycja obywatelska i inne. Социально-политическая ситуация в Украине: сентябрь 2015, <http://www.kiis.com.ua/?lang=rus&cat=reports&id=548&page=1&t=1>, 8.02.2015.

³⁶ Podział głosów na inne partie wyglądałby następująco: 19,9% Blok Petra Poroszenki, 18,8% OZ „Batkiwszczyna” J. Tymoszenko, 12,8% – Samopomoc, 11% – Blok opozycyjny (była Partia Regionów), 7,4% – Radykalna partia O. Liaszko, 4% – Pozycja obywatelska i inne. Tamże.

³⁷ Partia Swoboda, która zorganizowała protesty pod parlamentem zrzuca odpowiedzialność na władze, http://zik.ua/pl/news/2015/08/31/partia_swoboda_ktra_zorganizowaa_protesty_pod_parlamentem_zrzuca_odpowiedzialno_na_wadze_620566, 31.08.2015.

DUK Prawy Sektor

DUK Prawy Sektor został powołany do życia w kwietniu 2014 roku, na bazie narodowo-wyzwoleńczego ruchu Prawy Sektor, w okresie kiedy rozpoczęły się walki w Donbasie. DUK brał udział w najzacieklejszych walkach na wschodzie – Pisky, lotnisko (pod Donieckiem), Szyrokino, Saur-Mogyła³⁸. Rok później, w dniu 25 marca 2015 roku, Ministerstwo Obrony Ukrainy oficjalnie zaproponowało DUK Prawy Sektor przystąpienie do ZSU czy Gwardii Narodowej lub opuszczenie strefy ATO. Jednak bez względu na rozkaz, DUK Prawy Sektor nie opuścił swoich pozycji w strategicznych miejscach Szyrokino i Mariupolu³⁹. Celem Ministerstwa Obrony Ukrainy jest likwidacja Ukraińskiego Ochotniczego Korpusu, gdyż są obawy utraty nad nim kontroli, bowiem bataliony ochotnicze nie posiadają jednolitego systemu dowodzenia. Negocjacje dotyczące wejścia DUK Prawy Sektor w skład Sił Zbrojnych Ukrainy ciągle trwają. Podstawowym warunkiem pozostaje zachowanie wewnętrznej struktury batalionów i zachowanie pewnej autonomii w składzie ZSU. DUK Prawy Sektor jest zainteresowany integracją z Siłami Zbrojnymi Ukrainy, jednak pod warunkiem nie przeformatowania batalionów, jak to było w przypadku batalionu „Ajdar”. Po jego sławie pozostała tylko nazwa, gdyż jego skład został całkowicie zmieniony, jak tylko „Ajdar” wszedł do Sił Zbrojnych⁴⁰. Jednym z największych problemów, na które napotyka się DUK Prawy Sektor, jest nieuregulowany status batalionów ochotniczych w ukraińskim ustawodawstwie. Wśród batalionów, które odmówiły podporządkowania Siłom Zbrojnym Ukrainy znalazły się bataliony „Prawego Sektora” i „OUN”⁴¹. Oficjalnie te dwa bataliony nie podporządkowują się ani Ministerstwu Obrony, ani Ministerstwu Spraw Wewnętrznych⁴², ale współpracują ze sztabem Antyterrorystycznej Organizacji (ATO) oraz z innymi służbami, jak to np. ze Służbą Bezpieczeństwa Ukrainy (SBU). Jak wynika ze słów lidera Prawego Sektora Dmytra Jarosza, 90% wszystkich działań DUK Prawy Sektor uzgadnia z SBU lub MSW, gdyż

³⁸ Тамże.

³⁹ *Ярош назначен советником начальника Генштаба ВСУ*, <http://news.bigmir.net/ukraine/888509-Yarosh-naznachen-sovetnikom-nachalnika-Genshtaba-VSY-gaGordon>, 5.04.2015.

⁴⁰ *Влада прагне ліквідувати добровольчий рух як такий – Жданов*, http://newsradio.com.ua/2015_05_12/Vlada-pragne-l-kv-duvati-dobrovolchij-ruh-jak-takij-ZHDanov-0491/, 12.05.2015.

⁴¹ P. Andrusieczko, *Prawy Sektor bez Jarosza...*, 12.11.2015.

⁴² A. Goralska, *Raport: Bataliony ochotnicze. Geneza, działanie, kontrowersje...*, 14.05.2015.

to pomaga wszystkim stronom w ujawnieniu separatystów i grup z nimi związanych⁴³.

W celu zacieśnienia współpracy pomiędzy Prawym Sektorem i strukturami armii, w kwietniu 2015 roku Dmytro Jarosz został doradcą szefa Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych Ukrainy. Podczas spotkania w głównodowodzącym Sztabu Generalnego ZSU Wiktorem Mużenką, Dmytro Jarosz powiedział, że Ukraiński Korpus Ochotniczy, dokonując wspólnych zadań z armią ukraińską, jest gotowy podporządkować się przywództwu wojskowemu ZSU w kwestiach związanych z obronnością państwa przed zewnętrznym wrogiem i daje możliwość każdemu patriocie walczyć o Ukrainę⁴⁴.

W celu rozwiązania zaistniałej sytuacji, 14 maja 2015 r. głównodowodzący paramilitarnej jednostki walczącej w Donbasie – DUK Prawy Sektor Dmytro Jarosz, który jest jednocześnie posłem do Rady Najwyższej Ukrainy, przedstawił projekt ustawy „O Ukraińskim Korpusie Ochotniczym”, jednak ustawa dotychczas nie została uchwalona⁴⁵. Projekt ustawy składa się z 25 artykułów. We wstępie wyraźnie zaznaczono, iż DUK jest organizacją pozapartyjną, jakakolwiek agitacja i partyjna propaganda jest zabroniona. Zgodnie z projektem, Ukraiński Ochotniczy Korpus posiada własny statut, mundury, flagę, godło, odznaczenia i inne symbole, które zatwierdza dowódca DUK. Na uwagę zasługują art. 3 Ustawy „O prawnych zasadach funkcjonowania DUK Prawy Sektor”. W tym artykule wyraźnie zaznaczono, iż działalność DUK Prawy Sektor reguluje się Konstytucją Ukrainy, statutem Ukraińskiego Batalionu Ochotniczego, aktami Gabinetu Ministrów Ukrainy, Ministerstwa Obrony Ukrainy, aktami innych centralnych organów władzy oraz rozkazami dowodzącego DUK⁴⁶.

Obecnie bataliony nie posiadają wsparcia ze strony struktur państwowych i nie jest im wydzielana broń. Zgodnie z projektem ustawy „O Ukraińskim Korpusie Ochotniczym, wyposażenie batalionów ma spoczywać na Ministerstwie Obrony Ukrainy. Brak oficjalnego statusu jest problematyczny dla obu stron, zarówno dla samych ochotników, gdyż nie mogą uzyskać statusu uczestnika ATO, i w razie śmierci lub odniesienia ran, oni i ich rodziny nie mogą liczyć na wsparcie finansowe ze strony państwa, jak to mają żołnierzy ZSU, jak i dla państwa ukraińskiego, które

---

⁴³ *Майже всі свої дії «Правий сектор» узгоджує з СБУ та МВС – Ярош*, <http://www.slovo-idilo.ua/2015/09/22/novyna/polityka/majzhe-vsi-svoyi-diyi-pravyj-sektor-uzhodzhuye-z-sbu-ta-mvs-yarosh>, 22.09.2015.

⁴⁴ *Ярош назначен советником начальника Генштаба ВСУ...*, 5.04.2015.

⁴⁵ *Проект Закону про Добровольчий Український Корпус*, http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2851&skl=9, 9.02.2016.

⁴⁶ Tamże.

niejednokrotnie było oskarżane (głównie przez rosyjskie media) o wspieranie i finansowanie przez klany oligarchiczne nielegalnych bojówek⁴⁷.

28 grudnia 2015 roku, głównodowodzący DUK Prawy Sektor Dmytro Jarosz poinformował o wyjściu z tej organizacji i planach stworzenia nowej formacji. Razem z Jaroszem Prawy Sektor opuściły 5 i 8 bataliony DUK oraz medyczny batalion Hospitalierów, które razem reorganizują się w Ochotniczą Ukraińską Armię⁴⁸. Przyczyn tego jest kilka. Najbardziej rozpowszechnionymi wersjami są trzy:

1. Pierwsza, założyciel Prawego Sektora postanowił stworzyć jakościowo nowy polityczny nacjonalistyczny ruch na szeroką skalę, bez skrajnie radykalnych elementów.
2. Druga, w związku z radykalizacją członków organizacji i wstąpieniem Prawego Sektora na „ścieżkę rewolucyjną”, D. Jarosz nie chce ponosić odpowiedzialności za ich działania. Wydarzenia ostatnich miesięcy (Mukaczewo, Dragobrat) znacznie dyskredytowały Prawy Sektor, który i bez tego, dzięki rosyjskiej propagandzie, był znacznie „demonizowany”.
3. Trzecia, rozbieżność poglądów z przywódcami Prawego Sektora w sprawie przyszłości ruchu⁴⁹.

Sam Dmytro Jarosz swoją decyzję o odejściu uzasadnił tym, że „*Prawy Sektor jako struktura rewolucyjna odegrał już swoją rolę. Teraz istnieje zapotrzebowanie na nową siłę o szerszym zakresie działalności, przede wszystkim na polu prawo- i państwowotwórczym*”. Nowy ruch, który ma powstać, ma być „bez radykalizmu na granicy z marginesem, ale i bez liberalnej demagogii”⁵⁰.

Zakończenie

Odejście Dmytra Jarosza może marginalizować i rozdrobnić Prawy Sektor. Istnieje także obawa, iż organizacja jeszcze bardziej radykalizuje się, gdyż zbyt radykalne i ekstremistyczne nastroje, a czasem i destruktywne działania, powstrzymywał w niej właśnie Dmytro Jarosz. Istnieje

⁴⁷ A. Górska, *Raport: Bataliony ochotnicze. Geneza, działanie, kontrowersje...*, 18.05.2015.

⁴⁸ *Horyzont ukraiński*, <http://jagiellonski24.pl/2016/01/09/7-horyzont-ukraiński/>, 9.01.2016.

⁴⁹ С. Солонина, *Ситуація у «Правому секторі»: батальйони – за Яроша, а провід – проти Порошенка*, <http://www.radiosvoboda.mobi/a/27362014.html>, 12.11.2015.

⁵⁰ *Дмитро Ярош: „Без радикалізму на межі з маргінесом, але й без ліберальної демагогії”*, <http://uk.vnews.agency/news/politics/14324-dmitro-yarosh-bez-radikalizmu-na-mezh-z-marginesom-ale-y-bez-lberalnoyi-demagogyi.html>, 28.12.2015.

zagrożenie, że w związku z trudną polityczną i społeczno-ekonomiczną sytuacją w kraju, poprzez niekończącą się wojnę na wschodzie, brak reform gospodarczych, korupcję i rządy oligarchów, może dojść do otwartego konfliktu „partii wojny” z władzami Ukrainy⁵¹. W tej sytuacji przegrają obie strony, a najbardziej odbije się to na stosunkach Ukrainy ze światem zewnętrznym, szczególnie z USA i UE.

Z zawirowań w Prawym Sektorze może skorzystać OZ „Swoboda”, której Prawy Sektor zabrał głosy w wyborach parlamentarnych⁵². Jednak, aby odzyskać głosy, OZ „Swoboda” również powinna nie ulegać prowokacjom.

Dmytro Jarosz, bez względu na odejście z narodowo-wyzwoleńczego ruchu Prawy Sektor, pozostaje głównodowodzącym paramilitarnej jednostki DUK Prawy Sektor, która bierze udział w działaniach wojennych na wschodzie kraju wraz z oddziałami Gwardii Narodowej i Zbrojnych Sił Ukrainy. Wciąż jednak nie posiada prawnie określonego statusu.

Można prognozować, iż organizacja podzieli się na kilka ośrodków, które znacznie mogą się różnić poglądami i działaniami. Nie można wykluczać także tego, że organizacja pozbędzie się destrukcyjnych elementów w swoim składzie. Dzisiaj wyraz „Prawy Sektor” stał się przykrywką dla działań różnych grup przestępczych, które bardzo często wcale nie mają związku z tą organizacją, jednak mimo wszystko to nie zmniejsza tego faktu, że i w samej organizacji jest wystarczająco wiele osób, które mają problemy z wymiarem sprawiedliwości.

STRESZCZENIE

W tekście poddano analizie historię powstania ruchu narodowo-wyzwoleńczego „Prawy Sektor”, jego strukturę, cele, ideologię. Zwraca się uwagę na rywalizację polityczną między dwiema partiami politycznymi „Prawy Sektor” oraz OZ „Swoboda” oraz wynikające z tego konsekwencje.

---

⁵¹ Тамże.

⁵² *Без Провідника та революції. Політичні перспективи „Правого сектору”*, <http://www.slovoidilo.ua/2015/11/12/stattja/polityka/bez-providnyka-i-revolucyziyi-politychni-perspektyvy-pravoho-sektora>, 12.11.2015.

Oksana Voytyuk

RIGHT SECTOR AND ITS FUTURE IN INTERNAL POLICY OF UKRAINE

The paper presents the history of creation of the national liberation movement Right Sector, its structure, goals, ideology. The attention is also paid for the political competition between two political parties Right Sector and All-Ukrainian Union Swoboda. Particular attention is devoted to Ukrainian Volunteer corps Right Sector its problems with legalisation and its role and importance in the hostilities in Donbas.

KEY WORDS: *Right Sector, Ukrainian Volunteer Corps Right Sector, Donbas, war, nationalism, All-Ukrainian Union Swoboda*

Bibliografia

Górska A., *Raport: Bataliony ochotnicze. Geneza, działanie, kontrowersje*, <http://odfoundation.eu/a/6441,raport-bataliony-ochotnicze-geneza-dzialanie-kontrowersje>, 14.05.2015.

Horyzont ukraiński, <http://jagiellonski24.pl/2016/01/09/7-horyzont-ukraiński>, 9.01.2016.

Vkontakte, Oficjalna strona Prawego Sektora, <https://vk.com/public62043361>, 12.03.2014.

Батальйони Добровольчого Українського Корпусу „Правий сектор”, <http://sectorpravdy.com/ua/entsyklopediia-viiny/infografika/706-bataliony-dobrovolchoho-ukrainskoho-korpusu-pravyi-sektor>, 19.07.2015.

Без Провідника та революції. Політичні перспективи „Правого сектору”, <http://www.slovoidilo.ua/2015/11/12/stattja/polityka/bez-providnyka-i-revolucziyi.-politychni-perspektyvy-pravoho-sektora>, 12.11.2015.

„Беркут” ліквідовано, <http://www.pravda.com.ua/news/2014/02/26/7016297>, 26.02.2014.

Влада прагне ліквідувати добровольчий рух як такий – Жданов, http://newsradio.com.ua/2015_05_12/Vlada-pragne-l-kv-duvati-dobrovolchij-ruh-jak-takij-ZHDanov-0491, 12.05.2015.

Гончаренко Р., *Експерт: „Правый сектор” распадется*, <http://www.dw.de/a-17537119>, 2.04.2014.

Дмитро Ярош: „Без радикалізму на межі з маргінесом, але й без ліберальної демагогії”, <http://uk.vnews.agency/news/politics/14324-dmitro-yarosh-bez-radikalzmu-na-mezh-z-margnesom-ale-y-bez-liberalnoyi-demagogyi.html>, 28.12.2015.

- Допомогти „Госпітальєрам” ДУК*, <http://sectorpravdy.com/ua/dopomoha-duk/418-dopomohy-hospitalieram-duk>, 14.05.2015.
- Електоральні та суспільні настрої населення*, http://Ratinggroup.Ua/Research/Ukraine/Elektoralnye_I_Obschestvennye_Nastroeniya_Naseleniya.Html, 04.02.2016.
- Корреспондент: Загроза праворуч. Радикальні організації активізували діяльність під час Євромайдану*, <http://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/3298283-korrespondent-zahroza-pravoruch-radykalni-orhanizatsii-aktyvizuvaly-diialnist-pid-chas-yevromaidanu>, 28.01. 2014.
- Лідер „Правого сектору” Дмитро Ярош. Бачення „Правим сектором” поточної ситуації в країні і перспектив нашої боротьби*, <http://banderivets.org.ua/bachennya-pravym-sektorom-potochnoyi-sytuatsiyi-v-krayini-i-perspektyv-nashoyi-borotby.html>, 9.02.2014.
- Майже всі свої дії «Правий сектор» узгоджує з СБУ та МВС – Ярош*, <http://www.slovoidilo.ua/2015/09/22/novyna/polityka/majzhe-vsi-svoyi-di-yi-pravyj-sektor-uzhodzhuye-z-sbu-ta-mvs-yarosh>, 22.09.2015.
- Найем М., Коваленко О., Лідер Правого сектору Дмитро Ярош: Коли 80% країни не підтримує владу, громадянської війни бути не може*, <http://www.pravda.com.ua/articles/2014/02/4/7012683>, 4.02.2014.
- Організація. Особи уповноважені діяти у відповідних областях від імені “Правого сектору”*, <http://pravuysektor.info/organization>, 12.03.2014.
- Офіційна заява «Правого сектору»*, <http://pravuysektor.info/news/ofitsijna-zayava-pravoho-sektoru>, 6.03.2014.
- „Правий сектор” офіційно йде в політику*, <http://fakty.ictv.ua/ua/index/read-news/id/1508981>, 22.03.2014.
- Правий сектор: Ми йшли не за євроінтеграцію, а за те, щоб звершити національну революцію*, <http://www.varianty.net/16430-pravyi-sektor-my-yshly-ne-za-yevrointehratsiiu-a-za-te-shchob-zvershyty-natsionalnu-revoliutsiiu>, 13.12.2013.
- Про кількість та склад населення України за підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року*, <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality>, 20.03.2014.
- Програма реалізації української національної ідеї у процесі державотворення*, <http://banderivets.ho.ua/index.php?page=pages/main/zmist4>, 19.03.2014.
- Проект Закону про Добровольчий Український Корпус*, http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2851&skl=9, 9.02.2016.
- Солонина Є., Ситуація у «Правому секторі»: батальйони – за Яроша, а провід – проти Порошенка*, <http://www.radiosvoboda.mobi/a/27362014.html>, 12.11.2015.

Социально-политическая ситуация в Украине: сентябрь 2015, <http://www.kiis.com.ua/?lang=rus&cat=reports&id=548&page=1&t=1>, 8.02.2015.

Хто ж вони такі „Правий сектор”? Знайомимось, <http://slovovolyni.com/ukr/ukraine/16268>, 21.01.2014.

Червоненко В., *Яке політичне майбутнє чекає на „Правий сектор”*, http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2014/03/140326_right_sector_political_future_vc.shtml, 26.03.2014.

Шеховцев А., *Українські крайні праві і Євромайдан*, <http://postup.brama.com/dinamic/usual.php?what=77357>, 13.05.2014.

Що таке „Правий Сектор”?, <http://pravyysektor.info/about.html>, 8.02.2016.